

Студент 4 курсу
факультету обліку та аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ДОТРИМАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ НОРМАТИВІВ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ УКРАЇНИ

Анотація. Проаналізовано дотримання комерційними банками України затверджених економічних нормативів Національного банку України. Розроблено рекомендації щодо вибору клієнтами найбільш надійного банку.

Аннотация. Проанализировано соблюдение коммерческими банками Украины утвержденных экономических нормативов Национального банка Украины. Разработаны рекомендации по выбору клиентами наиболее надежного банка.

Annotation. Observance by commercial banks of Ukraine approved economic regulations of the National Bank of Ukraine are analysed. The recommendations to selecting the most reliable bank by customers are worked out.

Ключевые слова: економічні нормативи, регулятивний капітал, ліквідність, достатність капіталу, кредитні ризики, НБУ.

Відповідно до вимог Законів України "Про Національний банк України" [1] та "Про банки і банківську діяльність" [2] та з метою забезпечення стабільної діяльності банків і своєчасного виконання ними зобов'язань перед їх вкладниками НБУ установив порядок визначення економічних нормативів, що є обов'язковими до виконання всіма банками України, незалежно від форм власності.

Необхідність банківського регулювання та нагляду з боку держави зумовлюється тим, що банки виконують суспільно корисні та необхідні функції (розрахунково-касове обслуговування юридичних і фізичних осіб, збереження грошових заощаджень тощо). Усе це і робить регулювання їх діяльності та нагляду необхідним завданням держави. Державне регулювання банківської діяльності здійснюється, насамперед, у межах банківської системи та виражається у впливі центрального банку на банки другого рівня.

Питання виконання та розрахунку нормативів вивчали такі вчені: Васюренко О. В., Сидоренко О. М., Щибиволок З. І., Косова Т. Д., Герасимович А. М., Парасій-Вергуненко І. М. та ін. [3].

Метою статті є вивчення обов'язкових економічних нормативів комерційних банків з метою оцінки їх надійності для клієнта.

Економічні нормативи діяльності банків – показники, встановлені Національним банком України з метою регулювання банківської діяльності на основі безвиїзного нагляду для здійснення моніторингу діяльності окремих банків і банківської системи в цілому [4].

Ці нормативи визначені в Інструкції "Про порядок регулювання діяльності банків України" № 276 від 15.07.2013 р. [5], а саме:

1. Норматив мінімального розміру регулятивного капіталу банку (Н1);
2. Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2);
3. Норматив (коефіцієнт) співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів (Н3);
4. Норматив (коефіцієнт) співвідношення регулятивного капіталу до зобов'язань (Н3-1);
5. Норматив миттєвої ліквідності (Н4);
6. Норматив поточної ліквідності (Н5);
7. Норматив короткострокової ліквідності (Н6);
8. Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7);
9. Норматив великих кредитних ризиків (Н8);
10. Норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н9);
11. Норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н10);
12. Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11);
13. Норматив загальної суми інвестування (Н12).

Методика розрахунку економічних нормативів регулюється Постановою "Про схвалення Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні" № 98 від 21.03.2013 р. [6], де зазначається, що базою для розрахунку економічних нормативів є регулятивний капітал, а для Н9, Н10 – консолідований статутний капітал.

Оцінку та аналіз дотримання нормативів комерційними банками ПАО "ПУМБ", АТ "ОЩАДБАНК" та ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК" будемо проводити на основі даних, наведених у таблиці [7 – 9].

Окремі показники діяльності банків за II квартал 2013 року

Нормативи		ПАТ КБ "ПРИВАТ-БАНК"	АТ "ОЩАДБАНК"	ПАО "ПУМБ"	Нормативні показники
H1	Регулятивний капітал банку (тис. грн)	19 434 416	18 234 108	4 472 489	не менше 120 000
H2	Адекватність регулятивного капіталу (%)	12,02	29,42	15,69	не менше 10 %
H3	Співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів (%)	9,01	17,43	12,68	не менше 9 %
H5	Поточна ліквідність (%)	74,44	132,85	78,12	не менше 40 %
H7	Максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента (%)	11,62	19,10	15,60	не більше 25 %
H8	Великі кредитні ризики (%)	11,62	230,66	86,13	не більше 800 %
H9	Максимальний розмір кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (%)	0,98	1,58	4,66	не більше 5%
H10	Максимальний сукупний розмір кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (%)	2,65	1,74	25,43	не більше 30 %

Згідно з Постановою "Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України" № 228 від 06.08.2008 р., мінімальний розмір регулятивного капіталу повинен становити 120 млн грн із таблиці бачимо, що у всіх банків даний норматив перевищує нормативний показник, а у ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК" він найвищий і складає 19 434 416 тис грн. H2 відображає здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями. Чим вище значення показника адекватності регулятивного капіталу, тим більша частка ризику, що її приймають на себе власники банку, і навпаки: чим нижче значення показника, тим більша частка ризику, що її приймають на себе кредитори (вкладники) банку. Л. О. Примітка ототожнює терміни "достатність капіталу" і "адекватність капіталу", вважаючи, що "воно містить уявлення про банківський капітал як джерело покриття збитків і відображає рівень надійності та ризикованості банку [3]. Ми будемо розглядати цей показник з точки зору вкладників, щоб забезпечити їхні вклади. В усіх банків цей норматив має достатнє значення, але АТ "ОЩАДБАНК" більш привабливий для вкладників, бо H2 складає 20,42 %, що більше на 17,4 %, ніж у ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК".

Норматив H3 показує співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів, що відображає розмір регулятивного капіталу, необхідний для дійснення банком активних операцій. АТ "ОЩАДБАНК" та ПАО "ПУМБ" мають найвищі показники – 17,43 % і 12,68 % відповідно, а ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК" має мінімальне значення, а отже існує загроза непередбачуваних збитків для вкладників.

Питання регулювання рівня достатності власного капіталу банку є дуже складним і багатогранним: низькі значення цих нормативів можуть

спровокувати небезпеку зростання ризиків і негативно вплинути на фінансову стійкість банку, висока – перш за все, обмежить обсяги залучення та розміщення ресурсів банком, що згодом вплине на фінансовий результат. Високі значення показників достатності власного капіталу свідчать про неефективне виконання банками своєї функції щодо залучення та розміщення тимчасово вільних ресурсів на ринку.

H5 показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та кредиторської заборгованості. Цей показник окреслює платіжні можливості підприємства щодо погашення поточних зобов'язань за умови своєчасного здійснення розрахунків з дебіторами. Під час аналізу виявлено, що фактичне значення суттєво перевищує нормативне та знаходиться в межах 74,4 – 78,12 % у двох банків, а у АТ "ОЩАДБАНК" перевищує у 3,3 рази.

Кредитна діяльність банків пов'язана з кредитним ризиком або нездатністю контрагента виконувати частково або в повному обсязі свої зобов'язання згідно з угодою, тому банки зобов'язані оцінювати кредитоспроможність своїх контрагентів, вчасно ідентифікувати активи, за якими існує ймовірність отримання збитків, створювати необхідні резерви для списання безнадійних до погашення активів. З метою зменшення банківських ризиків Національний банк установлює нормативи кредитного ризику, недотримання яких може призвести до фінансових труднощів у діяльності банку.

H7, затверджений постановою НБУ, повинен становити не більше 25 %. З таблиці видно, що комерційні банки не перевищують встановленого нормативного значення. Великі кредитні ризики також не перевищують нормативного значення (800 %), тільки в АТ "ОЩАДБАНК" цей показник становить 230,66 %, що вище, ніж у двох інших банках, і показує, що в нього більша загроза неповернення кредитів.

H9 і H10 установлюються для обмеження ризику, який виникає під час здійснення операцій з інсайдерами (управлінський персонал та ін.), що може призвести до прямого та непрямого впливу на діяльність банку, бо банк проводить операції з інсайдерами на умовах, не вигідних для себе. H9 і H10 у ПАО "ПУМБ" має критичне значення – 4,66 % та 25,43 %, на відміну від АТ "ОЩАДБАНК" і ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК" (1,58 % та 0,98 %), отже ПАО "ПУМБ" потрібно зменшувати кількість кредитів та поручительств, які видаються працівникам банку.

Дослідивши виконання економічних нормативів НБУ такими банками, як: ПАО "ПУМБ", АТ "ОЩАДБАНК" та ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК", виявлено, що в цілому комерційні банки дотримуються їх виконання, адже виконання встановлених нормативів комерційними банками щодня контролюється територіальним управлінням Національного банку за місцезнаходженням банку та веде до застосування штрафних санкцій, а також неефективного управління кредитною політикою банку.

Науковим результатом даного дослідження є розробка рекомендацій щодо вибору клієнтами найбільш надійних банків. Перспективною подальших наукових досліджень у даному напрямі є аналіз причин виявлення банківських ризиків.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

- Література:** 1. Закон України "Про Національний банк України" № 399 від 04.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>. 2. Закон України "Про банки і банківську діяльність" № 2740 від 20.09.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. 3. Владичин У. Достатність регулятивного капіталу у вітчизняному та іноземному банківництві України / У. Владичин // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – № 19. 4. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенкота та ін. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України ; Знання, 2011. – 504 с. 5. Інструкція "Про порядок регулювання діяльності банків України" № 39 від 28.01.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>. 6. Постанова "Про схвалення Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні" № 764 від 24.12.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-09>. 7. pumb.ua. 8. www.oschadnybank.com. 9. privatbank.ua. 10. Постанова "Про затвердження Положення про порядок регулювання діяльності банківських груп" № 254 від 20.06.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1178-12>. 11. Гайдай В. Особливості визначення достатності капіталу банку / В. Гайдай // Економічний аналіз. – 2010. – № 6. 12. Ямкова Ю. А. Сутність фінансової стійкості комерційного банку / Ю. А. Ямкова, К. В. Павлюк // Наука й економіка – 2011. – № 2 (22). 13. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку / Л. О. Примостка. – К. : КНЕУ, 2004. 14. www.bank.dov.ua.